

Creos krav til ny kulturpolitikk 2021

Nasjonal kulturpolitikk

De rød-grønnes Kulturløft førte til et taktskifte i utviklingen og satsingen på kunst og kultur her i landet. Alle må gis tilgang til kunstopplevelser og kulturaktiviteter. Dette sikres best gjennom offentlig finansiering og gode og forutsigbare finansieringsordninger.

Målet om at 1 % av statsbudsjettet skal gå til kultur må vedtas.

Kulturen er en vesentlig del av det offentlige ordskiftet, og både enkeltkunstnere, frie kunstnergrupper og kulturinstitusjonene spiller en sentral rolle for debatt, demokrati, ytringsfrihet og meningsdannelse. For å sikre at disse målene oppnås forutsettes gode rammevilkår og tilstrekkelige midler på budsjettposter til kulturformål.

De rød-grønnes kulturløft inneholdt konkrete mål om rammevilkår, gjennom tallfestingen av 1%-en. Dette var både et viktig grep og en nødvendig forutsetning for gjennomføringen av løftene, og vil være nødvendig også i neste årene.

Prinsippet om armlengdes avstand må styrkes og Kulturrådets rolle og funksjon må utredes og tydeliggjøres.

Creo er bekymret for at omorganiseringen av Kulturrådet kan føre til at den faglige uavhengigheten til de styrende organene svekkes og at fagkompetanse bygges ned.

I dag er et av hovedproblemene Kulturrådets dobbeltrolle. Den blandingen av roller og funksjoner vi nå ser fremstår både uryddig og urovekkende sett i lys av prinsippet om armlengdes avstand.

Creo ser også med bekymring på Kulturrådets egen konstatering av at de er et direktorat. Så vidt vi er kjent, ligger det ingen formell beslutningsprosess bak dette. Dersom Kulturrådet skal ivareta direktoratsoppgaver, må det skilles tydelig mellom armlengdeoppgaver og direktoratsoppgaver. Det må utredes hvilken organisering som best kan ivareta dette, og hvorvidt oppbygging av et direktorat, kontra eksempelvis en styrking av departementets egen kapasitet og kompetanse, vil tjene den helhetlige kulturpolitikken best.

ABE-reformen må avvikles.

Den akkumulerte effekten av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen) utgjør, for musikk- og scenekunstinstitusjonene, nå kutt på nærmere 100 millioner kroner.

Etter flere år med reformen er kritikken tiltakende. Reformen har virket ulikt på ulike områder, men på kulturfeltet rammer disse kuttene kjernevirksomheten og tilbudet til publikum direkte.

På kort sikt har effekten av svekkede rammer til en viss grad kunne kamufleres gjennom tilpasninger av repertoar, ressursbruk og andre lokale tiltak. På lengre sikt vil den systematiske underreguleringen få betydelige konsekvenser både for kvaliteten og mangfoldet i produksjon og formidling av kunst og kultur.

Ved institusjonene, hvor økonomien i all hovedsak er knyttet direkte til kunstnerisk produksjon – og dermed til å lønne ansatte og frilans kunstnere – vil disse kuttene gå direkte utover kunstnerøkonomien.

Kultursport må prioriteres, i tett samarbeid med kulturbransjen og relevante organisasjoner.

Eksportpotensialet i kultur bør utvikles, og midlene til ordningene som for eksempel administreres av Music Norway må økes. Tilskuddene dekker deler av norske musikeres kostnader til reise og opphold i forbindelse med turneer i utlandet.

Reisetilskuddene har i en årrekke bidratt til å opprettholde norsk konsertaktivitet i utlandet. Dette er viktig både for Norges omdømme i utlandet, for utviklingen av eksportindustrien og for utviklingen av Norsk kunst- og kulturliv.

Arbeidsbetingelser og sosiale rettigheter

Arbeidstaker og arbeidsgiverbegrepet må avklares og arbeidsmiljølovens begrepsapparat tydeliggjøres.

Mange kunstnere og kulturarbeidere opplever at de ikke får arbeidsoppdrag uten å måtte ta dem i egen næring. I mange av disse situasjonene er dette snakk om «uekte» og påtvungne næringsoppdrag. Hvis man krever å være lønsmottaker/ansettes risikerer man at oppdraget gis til en annen.

Konsekvensen av å være selvstendig næringsdrivende er at man mister trygderettigheter, står uten yrkesskadeforsikring og at arbeidsmiljøloven og fremforhandlede tariff- og normalavtaler ikke gjelder. Arbeidsrettslige verneregler må gjelde hvis avtalen forventer eller stiller krav om arbeidsplikt.

Kultur som næring må vies spesielt fokus i årene framover.

Vi er forhåpentligvis i siste fase av koronakrisen med de tilhørende restriksjonene og innstramningene. Krisen har vist oss at de delene av kulturlivet som driver for egen regning og risiko, og som hovedsakelig driver uten støtte fra det offentlige, gjerne også faller utenfor det offentliges fokus. Spesielt enkeltpersoner som driver som selvstendig næringsdrivende, men også arrangører, underleverandører og andre i kulturbransjen, har ikke et tilstrekkelig sikkerhetsnett når kriser inntreffer.

Skal vi bygge og utvikle en fremtidsrettet og bærekraftig kulturbransje må det offentlige, og spesielt Kulturdepartementet, opparbeide seg innsikt og kompetanse på dette feltet. Det må forskes mer på strukturer og økonomi samt utvikles egne ordninger for bransjen.

Det sosiale sikkerhetsnettet for frilansere og selvstendig næringsdrivende kunstnere må utredes og styrkes.

Alle i Norge skal i prinsippet ha like rettigheter, men kunstnere faller ofte gjennom det sosiale sikkerhetsnettet. Kunstnere har lav gjennomsnittslønn. Midlertidige arbeidsforhold og kombinasjonen av ulike tilknytningsmodeller bidrar også til at kunstnere får mindre igjen for velferdsytelsene enn andre

Systemet er svært komplisert, og delvis basert på skjønn, noe som kan være krevende i møte med varierende kompetanse hos NAV når det gjelder våre gruppers særskilte arbeidssituasjon.

Pandemien har fungert som forstørrelsesglass for disse problemstillingene, og har vist at i situasjoner hvor kunstnere og kulturarbeidere blir arbeidsledige har de i utgangspunktet ingen sikring.

Det må legges til rette for at det kan opptjenes tjenestepensjon på de inntektene kunstnerne faktisk har.

Nærmere halvparten av kunstnerne har ingen tjenestepensjonsordning og er i hovedsak henvist til alderspensjon fra folketrygden som den eneste inntekten i alderdommen.

Det må legges til rette for at det kan opptjenes tjenestepensjon på de inntektene kunstnerne faktisk har. Pensjon fra første dag og første krone er en avgjørende brikke, og med innføringen av egen pensjonskonto er et vesentlig, strukturelt element på plass.

Svært mange kunstnere er ikke arbeidstakere, men frilansere og/eller selvstendig næringsdrivende. Mange har en kombinasjon av så godt som alle ulike tilknytningsformer. Korte ansettelser, sporadiske frilansoppdrag og arbeid i enkeltpersonforetak gjør at mange kunstnere i dag faller mellom to (eller flere) stoler.

Creo har derfor som målsetting at man på sikt må sikres pensjonsrettigheter på frilansinntekter (inntekter fra ikke-ansatt lønnsarbeid), arbeidsstipender mv., og også få mulighet til å opparbeide seg tjenestepensjonsrettigheter på inntekter fra oppdrag.

Løsningen med egen pensjonskonto bør på sikt legges til rette for å samle ulike typer pensjon fra alle ulike tilknytningsformer på en hensiktsmessig og god måte.

Det må opprettes en Musikerallianse.

Det «frie feltet» er i dag preget av uryddige ansettelsesformer. De økonomiske rammene er trange, og mange musikere lever i all hovedsak gjennom enkeltpersonforetak, og fakturerer for de fleste jobbene de gjør.

Dette innebærer at de ikke har krav på trygderettigheter som foreldrepermisjon, feriepenger og lønn under sykdom. For svært mange musikere finnes det heller ingen faste stillinger. I Creos innspill til Kunstnermeldingen har vi derfor løftet fram behovet for en Musikerallianse etter SKUDA-modellen.

Målsettingen er en allianse som ansetter profesjonelle frilansmusikere og gir dem faste ansettelsesforhold gjennom en tredje ansettelsesform. Musikerne søker permisjon fra alliansen i de perioder hvor de har oppdrag andre steder. I ledige faser mottar de lønn fra alliansene i stedet for å være avhengig av arbeidsledighetstrygd. I disse periodene kan de fortsette å utøve sitt virke, forberede nye produksjoner, øve, og gå på kurs.

Gjennom å være ansatt i musikeralliansen får musikere muligheten til å arbeide kontinuerlig med sin kunstform, og gå fra å leve i usikkerhet til en langt større grad av trygghet.

Det må opprettes et Musikkbruk etter modell av Scenekunstbruket.

Etter nedleggelsen av Rikskonsertene og opprettelsen av Kulturtanken har det oppstått et vakuum når det gjelder utviklingen av nye produksjoner på musikkdelen av skolesekkordningen.

Sidestillingen av de ulike kunstartene i DKS har dessuten ført til at musikk-andelen av programmene som tilbys skolene er tydelig redusert sammenliknet med tidligere. Dette betyr reduserte arbeidsmuligheter for profesjonelle musikere.

Det finnes heller ikke lengre noen som har et overordnet og helhetlig ansvar for å sørge for en samlet utvikling av musikkfeltet for barn og unge. Dette gjelder kvalitetssikringen av produksjoner, og formidlingen av dem innenfor Den kulturelle skolesekken, men også generelt for musikkens del har denne kunstformen mistet en nasjonal samlende aktør og faglig pådriver.

Opphavsrett og vederlag

«Klasseromsdoktrinen» må fjernes og det må lovfestes at også strømming i undervisningssammenheng er vederlagspliktig.

At kunstnere skal ha vederlag for bruk av deres verk i undervisningssammenheng er en selvfølge. Den såkalte «klasseromsdoktrinen» definerer klasserommet som et privat område og dermed unntatt vederlagsplikt.

En regel om at overføring av åndsverk er fri, vil uthule bestemmelsen i åndsverklovens § 46 om at kopiering av åndsverk må klareres. Strømming kan være fullgod erstatning for eksemplarframstilling. Resultatet av «klasseromsdoktrinen» blir inntektsbortfall for kunstnerne.

Kunstneres opphavsrett og retten til rimelig vederlag må sikres.

Opphavsrett og vernet for utøvende og skapende kunstnere blir utfordret ved at stadig flere oppdragsgivere krever alle rettigheter overdratt i utkjøpsavtaler. Den enkelte kunstner er i slike situasjoner den svake part, og må ofte godta urimelige vilkår for i det hele tatt å få oppdraget. Samtidig blir verk og prestasjoner gjort tilgjengelig på nettet uten noen form for vederlag til rettighetshaverne.

Fri kunst

Den kunstneriske ytringsfriheten må sikres. Myndigheter og politikere har et særlig ansvar for å stå opp for den frie kunsten – også når uttrykket er uforståelig eller provoserende.

Undertrykkelse og trakassering av kunstnere brer om seg og har gått fra å være et fenomen knyttet til fjerntliggende totalitære stater, til å spre seg til vårt eget kontinent.

Når ytringsfrihet og retten til frie kunstneriske uttrykk er truet i andre land vil dette uunngåelig også sette kunstnerisk ytringsfrihet i vårt eget land under press. Kunst skal tåle kritikk og debatt, men vi ser tendenser til at den offentlige kunstdebatten er blitt svakere. Hets og trakassering av kunstnere skal ikke tolereres.

